

Položaj i potrebe učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju na području Koprivničko - križevačke županije

Remenar, Damir

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Tourism and Rural Development in Pozega / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet turizma i ruralnog razvoja u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:277:654343>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-08**

Repository / Repozitorij:

[FTRR Repository - Repository of Faculty Tourism and Rural Development Pozega](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET TURIZMA I RURALNOG RAZVOJA U POŽEGI**

STUDENT: Damir Remenar JMBAG: 0268041514

**POLOŽAJ I POTREBE OSOBA S INVALIDITETOM U
OSNOVNOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU NA
PODRUČJU KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKE
ŽUPANIJE**

ZAVRŠNI RAD

Požega, 2024. godine

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET TURIZMA I RURALNOG RAZVOJA U POŽEGI**

STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

**POLOŽAJ I POTREBE OSOBA S INVALIDITETOM U
OSNOVNOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU NA
PODRUČJU KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKE
ŽUPANIJE**

ZAVRŠNI RAD

IZ KOLEGIJA: OSNOVE SOCIOLOGIJE

MENTOR: doc.dr.sc. Barbara Pisker

STUDENT: Damir Remenar

JMBAG studenta: 0268041514

Požega, 2024. godine

Zahvala

Zahvaljujem svojoj mentorici doc.dr.sc. Barbari Pisker, na svim konstruktivnim savjetima, smjernicama, dostupnosti, preporukama, uputama koji su mi pomogli u izradi završnog rada. Hvala mojoj Vani koja je cijelo vrijeme moga studiranja bila uz mene s razumijevanjem i pružala mi podršku u svakom trenutku i radovala se svakom mom redovno položenom ispitu. Veliko hvala i članovima moje obitelji na razumijevanju i pruženoj podršci.

Damir

SAŽETAK

Tema ovog završnog rada je Položaj i potrebe učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju na području Koprivničko-križevačke županije. Završni rad sastoji se od dva dijela. Prvi dio rada je teorijski, dok je drugi dio rada posvećen kvantitativnom istraživanju. U teorijskom su djelu obuhvaćene bitne sastavnice vezane uz pojmovno određenje i položaj učenika s invaliditetom.

Na temu ovog završnog rada Položaj i potrebe učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju na području Koprivničko-križevačke županije, kao što je već navedeno, provedeno je kvantitativno istraživanje. Cilj istraživanja bio je ispitati mišljenje učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju na području Koprivničko-križevačke županije. U istraživanju dobrovoljno je sudjelovalo 103 ispitanika s područja Koprivničko-križevačke županije. Za potrebe istraživanja sastavljen je anketni upitnik te je istraživanje provedeno *online*. Prvi dio anketnog upitnika odnosio se na sociodemografska obilježja ispitanika, dok se drugi dio anketnog upitnika sastojao od jednog pitanja i jedne tvrdnje na koje je bilo potrebno odgovoriti sa *da* ili *ne* te od Likertove skale od 13 pitanja.

Ključne riječi: invaliditet, osnovnoškolsko obrazovanje, učenici

SUMMARY

The paper discusses the current status and needs of the primary school pupils with disabilities in the Koprivnica-Križevci County. The paper consists of two parts. The first part is theoretical, while the second one is dedicated to a quantitative study. The theoretical part gives an overview of the crucial elements in defining and presenting the status of persons with disabilities.

On the subject of this final paper, the position and needs of students with disabilities in primary school education in the area of Koprivnica-Križevci County, as already mentioned, a quantitative research was conducted. The goal of the research was to examine the opinion of teachers about the position and needs of students with disabilities in primary school education in the area of Koprivnica-Križevci County. 103 respondents from the area of Koprivnica-Križevci County voluntarily participated in the research. For the purposes of the research, a survey questionnaire was compiled and the research was conducted online. The first part of the questionnaire referred to the socio-demographic characteristics of the respondents, while the second part of the questionnaire consisted of one question and one statement that had to be answered now or not and a Likert scale of 13 questions.

Key Words: disability, primary school, pupils

SADRŽAJ

1.	UVOD.....	1
2.	POJMOVNO ODREĐENJE I POLOŽAJ UČENIKA S INVALIDITETOM.....	2
2.1.	Pojam invaliditeta.....	2
2.2.	Položaj osoba s invaliditetom u odgoju i obrazovanju kroz povijest.....	4
2.3.	Odgoj i obrazovanje djece s teškoćama u razvoju i djece s invaliditetom.....	5
2.4.	Uzroci i vrste.....	9
3.	FORMALNO PRAVNI OKVIR OBRAZOVANJA UČENIKA S INVALIDITETOM	12
3.1.	Formalno pravni okvir obrazovanja učenika s invaliditetom u svijetu.....	12
3.2.	Formalno pravni okvir obrazovanja učenika s invaliditetom u Republici Hrvatskoj	14
4.	ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA POLOŽAJA I POTREBA UČENIKA S INVALIDITETOM	16
4.1.	Prikaz deskriptivnih podataka.....	17
4.2.	Rezultati	24
4.3.	Rasprava.....	27
5.	ZAKLJUČAK.....	28
6.	LITERATURA	29
7.	POPIS TABLICA.....	31
8.	PRILOZI.....	32

1. UVOD

Velik utjecaj na osobe s invaliditetom ima njezino okruženje. Okruženje koje je nepristupačno stvara prepreke osobama s invaliditetom te im na taj način otežava sudjelovanje u društvu, a samim time i u odgoju i obrazovanju, na ravnopravnoj osnovi. U društvenim zajednicama pa tako i u odgoju i obrazovanju, položaj osoba s invaliditetom se mijenjao kroz povijest, stoga su osobe s invaliditetom u manjoj ili većoj mjeri bile etiketirane, stigmatizirane i odbačene od strane ostalih članova zajednice te nisu imale pravo na ravnopravno sudjelovanje.

Tema ovog završnog rada je Položaj i potrebe učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju na području Koprivničko-križevačke županije. U završnom radu objašnjen je pojam invaliditeta te položaj učenika s invaliditetom kroz povijest. Također, prikazan je formalno pravni okvir obrazovanja učenika s invaliditetom. Na temu ovog završnog rada provedeno je empirijsko istraživanje u sedam osnovnih škola na području Koprivničko-križevačke županije. Ovim istraživanjem željelo se ispitati mišljenje učitelja osnovnih škola o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju na području Koprivničko-križevačke županije. Na temelju postavljenog cilja iznesena su tri istraživačka pitanja te tri nul hipoteze. Za potrebe istraživanja sastavljen je anketni upitnik te je istraživanje provedeno *online*. Rezultati provedenog istraživanja prikazani u četvrtom poglavlju. Na kraju je iznesen zaključak.

2. POJMOVNO ODREĐENJE I POLOŽAJ UČENIKA S INVALIDITETOM

Ne postoji jedinstvena definicija invaliditeta te se pojam invaliditeta s obzirom na zakone i sustave različito definira. Prema podacima svjetske zdravstvene organizacije procjenjuje se da oko 16% svjetskog stanovništva, što je oko 1,3 milijarde ljudi, ima neku vrstu invaliditeta (World Health Organization, 2024, url).

U daljnjem tekstu objašnjeno je sljedeće: pojam invaliditeta, položaj osoba s invaliditetom u odgoju i obrazovanju kroz povijest, odgoj i obrazovanje djece s teškoćama u razvoju i djece s invaliditetom, vrste oštećenja te uzroci invaliditeta.

2.1. Pojam invaliditeta

Prema Zovku (1999) pojam „invaliditet odnosi se na različite vrste i stupnjeve oštećenja, teškoća ili smetnji, odnosno nepravilnosti u području fizičkog, socijalnog, psihičkog i psihofizičkog razvoja“. Riječ „invaliditet dolazi od latinske riječi *invalidus*, a znači nemoćan, slab, nejak“ (Klaić, 2004). Upravo ove riječ, nemoćan, slab, nejak, su riječi koje imaju negativnu konotaciju jer se ispred sposobnosti osoba s invaliditetom stavlja njihova nesposobnost ili ograničenje. Postoje različiti nazivi za osobe s invaliditetom, a neki od njih su: invalidi, invalidne osobe, osobe s hendikepom, osobe s poteškoćama u razvoju, osobe s posebnim potrebama, osobe s tjelesnim i društvenim oštećenjima, ograničene osobe. Često se umjesto termina invaliditet koriste termini hendikepiranost ili posebne potrebe. Pojam „hendikep označavan gubitak, nedostatak te ograničenje mogućnosti i šanse za ravnopravno sudjelovanje u životu pa tako i u odgoju i obrazovanju“ (Leutar et al., 2015). Nadalje, naziv posebne potrebe pomalo je neshvatljiv jer svatko od nas ima neke svoje posebne potrebe. „Osobe s invaliditetom same doživljavaju ovaj naziv neprikladnim jer oni ne žele posebne povlastice za sebe, nego žele zadovoljenje potpuno uobičajenih ljudskih potreba dostupnih svim ostalim članovima društva, kao što su mogućnost pristupa javnim ustanovama, mogućnost školovanje i slično“ (Leutar et al., 2015: 14).

Od svih navedenih termina, smatra se da je termin osobe s invaliditetom najmanje stigmatizirajući. Kao što iz samog naziva možemo vidjeti, na prvom mjestu je riječ *osoba* i samim time na osobe s invaliditetom gleda se kao na osobe koje su vrijedne, koje imaju svoje dostojanstvo, svoje potencijale.

Prema Deklaraciji o pravima osoba s invaliditetom, osoba s invaliditetom je „svaka osoba koja je zbog tjelesnog ili mentalnog oštećenja, privremenog ili trajnog, prošlog, sadašnjeg ili budućeg, urođenog ili stečenog pod utjecajem bilo kojeg uzroka, izgubila ili odstupa od očekivane tjelesne ili fiziološke strukture te je ograničenih ili nedostatnih sposobnosti za obavljanje određene aktivnosti na način i u opsegu na koji se smatra uobičajenim za ljude u određenoj sredini“ (Deklaracija o pravima osoba s invaliditetom, NN 47/2005).

Pojam „osoba s invaliditetom podrazumijeva svaku osobu kod koje postoji tjelesno, mentalno ili osjetilno oštećenje koje za posljedicu ima trajnu ili na najmanje 12 mjeseci smanjenu mogućnost zadovoljavanja osobnih potreba u svakodnevnom životu“ (Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, NN 142/2002; NN 33/2005). Općenito, možemo reći da su osobe s invaliditetom, osobe koje zbog bolesti nisu sposobna uključite se u sve oblike života.

„Invalidnost se općenito definira kao stanje organizma nastalo zbog bolesti ili urođene mane, a posljedica je trajno, djelomično ili potpuno smanjenje sposobnosti čovjeka za normalan socijalni život i rad“ (Rismondo, 2003). Invaliditet je prema Zakonu o Hrvatskom registru osoba s invaliditetom definiran kao „trajno ograničenje, smanjenje ili gubitak sposobnosti izvršenja neke fizičke ili psihičke aktivnosti primjerene životnoj dobi osobe te se odnosi na sposobnosti u obliku složenih aktivnosti i ponašanja koje su općenito prihvaćene kao važni i bitni dijelovi svakidašnjeg života“ (Zakon o Hrvatskom registru osoba s invaliditetom, NN 64/2001). „Osobe mogu biti invalidizirane fizičkim, intelektualnim i psihičkim oštećenjima, zdravstvenim stanjem ili mentalnom bolešću, a oštećenja, stanja ili bolesti mogu biti trajnoga ili prolaznog karaktera“ (Bouillet, 2010: 16).

Išpanović Radojković (2007) navodi da su „djeca s teškoćama u razvoju djeca koja manifestiraju teškoće u razvoju te koja u velikom postotku neće moći dosegnuti i održati zadovoljavajuću razinu zdravlja, odnosno čije će zdravlje biti oštećeno ili pogoršano bez dodatne potpore iz područja: odgoja i obrazovanja, zdravstvene njege i zaštite, socijalne zaštite, zdravstva i drugih“. Iz navedenog, invalidnost nije samo medicinski pojam već je i socijalna, odnosno društvena konstrukcija. „Time se naglašava da način na koji su pojedina društva izgrađena, kako prema karakteristikama fizičkog okruženja, tako i prema prevladavajućim stajalištima i pretpostavkama, utječe na sužavanje mogućnosti osoba s teškoćama socijalne integracije za sudjelovanje na temelju ravnopravnosti i jednakih mogućnosti“ (Bouillet, 2010: 17).

2.2. Položaj osoba s invaliditetom u odgoju i obrazovanju kroz povijest

„Kroz povijest, društvo je imalo vrlo netolerantan stav prema djeci i osobama s teškoćama“ (Zrilić, 2013: 142). Hudson (2006) navodi da u 16. stoljeću dolazi do obrazovanja osoba s invaliditetom koje su bile pripadnici viših društvenih slojeva. Sredinom 14. pa sve do početka 16. stoljeća i nadalje, u doba humanizma i renesanse, pažnja je usmjerena prema osobama s invaliditetom koji postaju predmetom interesa, „najprije istaknutih pojedinaca koji u svojim djelima direktno ili indirektno ukazuju na probleme osoba s invaliditetom i njihov položaj u društvu i sustavu obrazovanja“ (Leutar i Buljevac, 2020). U 15. stoljeću u Otomanskom carstvu dolazi do prvog sustavnog educiranja gluhih osoba te pojave znakovnog jezika (Braddock i Parish, 2001; Albrecht, 2006). U 17. i 18. stoljeću dolazi do značajnih promjena u obrazovanju osoba s invaliditetom. Također, dolazi i do podjele na osobe s duševnim smetnja te osobe s intelektualnim teškoćama (Leutar i Buljevac, 2020: 25). Ovo je razdoblje, razdoblje znanstvenih shvaćanja, istraživanja i novih razmišljanja. „U doba prosvjetiteljstva javlja se i ideja opće naobrazbe osoba s invaliditetom i stavljanje naglaska na snagu razuma i njegov razvoj“ (Leutar i Buljevac, 2020: 25).

Prvu školu za slijepe osniva Valentin Haüy 1784. godine u Parizu. Eduard Seguin osniva prvu školu za osobe s intelektualnim teškoćama također u Parizu 1837. godine. U 18. se stoljeću u Španjolskoj osniva se prva škola za gluhe osobe, a u 19. stoljeću osniva se prva škola za djecu s tjelesnim invaliditetom (Zovko 1996; Braddock i Parish 2001; Albrecht, 2006) što je relativno kasno.

U Hrvatskoj, Adalbert Lampe 1885. godine otvara prvu školu za gluhe osobe u Zagrebu, a Vinko Bek 1895. godine također u Zagrebu otvara prvu školu za slijepe osobe. Sustavnije obrazovanje djece s intelektualnim teškoćama organizira se 1931. godine (Zovko 1996; Buljevac 2012).

„Od 50-ih godina 20. stoljeća počinje se mijenjati stav društva prema osobama s invaliditetom u razvijenim državama svijeta. Koncepti normalizacije, solidarnost, izjednačavanje mogućnosti, inkluzije i integracije novi su principi prihvaćanja osoba s invaliditetom u društvu“ (Leutar i Buljevac, 2020: 27). „Posljednjih tridesetak godina moguće je vidjeti pozitivan trend prema osobama s invaliditetom koji se kretao od stagnacije osoba s invaliditetom do njihove integracije u socijalnu okolinu s punim dostojanstvom“ (Leutar et al., 2015: 19). Pogledamo li u povijest ljudskog ponašanja prema osobama s invaliditetom, u

posljednjim desetljećima vidimo pozitivne promjene prema njima, a osobito u odgoju i obrazovanju.

2.3. Odgoj i obrazovanje djece s teškoćama u razvoju i djece s invaliditetom

„Odgoj i obrazovanje čovjeka individualna je i društvena potreba“ (Pivac, 1995, str. 61). Svaki učenik je jedinstven, stoga osnovna škola svakom učeniku mora pružiti jednake mogućnosti za napredak i postizanje uspjeha. „Sustavi odgoja i obrazovanja diljem svijeta imaju iste temeljne vrijednosti: sva se djeca mogu educirati i svako dijete ima pravo na obrazovanje. Prema tome, obveza je svake države da osigura sve što smatra nužnim za omogućavanje obrazovanja svakog djeteta“ (Bouillet, 2010). Nažalost, osobe s invaliditetom u odgoju i obrazovanju često se susreću s neizjednačenim mogućnostima.

UNESCO (2015) navodi sljedeće razloge koji sprječavaju kvalitetno i inkluzivno obrazovanje osoba s invaliditetom:

1. Zastarjeli koncepti obrazovanja: povijest, a i sadašnjost pokazuje da su raniji zakoni ograničavali odnosno ograničavaju osobe s invaliditetom, koje su bile u izoliranom, marginaliziranom položaju, izloženi raznim fizičkim, pravnim, socijalnim barijerama s toga je intencija da se svaki zakoni koji ograničavaju nejednakost, izoliranost i sl. stave izvan snage s intencijom da svaka osoba s invaliditetom se razvija sukladno svojim kapacitetima, sposobnostima, afinitetima te da ravnopravno sudjeluje u socijalnom okruženju na jednom od temeljnih načela, načelu jednakosti, da razumije i zna ljudska prava, poštivanje, prihvaćanje različnosti, tolerancije.

2. Ne inkluzivni kurikulum odgoja i obrazovanja: škole nisu bile, a neke ni sada prilagođene učenicima s različitim potrebama. S toga je donesena i Odluka o prilagodbi kroz promatranje prepreka u obrazovanju da ni jedno dijete ne bi bilo izloženo diskriminaciji. Potrebno je kroz kurikulum osigurati dovoljan broj škola koje su im pristupačne bez fizičke i pravne barijere da imaju osigurane nastavne metode, kurikulum, nastavne materijale te potrebne usluge podrške, da se prilagode i obrazuju te ravnopravno s drugima obrazuju, da im je osiguran prijevoz od kuće do škole, higijenske i sanitarne objekte koji su pristupačni za svu djecu s teškoćama u razvoju. S druge strane potrebno je nastavnicima i učenicima koji rade i uče u inkluzivnom osigurati podršku.

3. Nerazumijevanje složenosti koncepta invaliditeta u sustavu obrazovanja: Još uvijek nije na zavidnoj razini podrška inkluzivnog obrazovanja. Potrebno je donijeti i primjenjivati zakone čija bi svrha bila okončanje bilo kojeg oblika diskriminacije, osigurati jednaka prava na

inkluzivno obrazovanje, njegovo jačanje, osigurati da sve odgojno-obrazovne ustanove budu pristupačne. Glavnu zadaću ima Vlada u cilju nadopune akcijskog plana za razvijanje inkluzivnog obrazovanja odrediti vremenske okvire za postizanje zadanih ciljeva, osigurati materijalnu pomoć, dovoljan broj odgojno-obrazovnih ustanova kroz praćenje i planove poboljšavati zadane ciljeve. Odgovornost je i na svima nama.

4. Izostanak čvrstih odnosa suradnje između učitelja, nastavnika i roditelja djece s teškoćama u razvoju: praksa pokazuje da i nadalje nema adekvatne, kontinuirane suradnje, razumijevanja, podrške na glavnim akterima na relaciji roditelj/učitelj/udruge osoba s invaliditetom, nedovoljno poštivanje različitosti razumijevanja značaja i uloge inkluzivnog obrazovanja.

5. Ne fokusiranje na učitelje i nastavnike te drugo nenastavno osoblje kojima nedostaje znanja i vještina potrebnih za inkluzivnu pedagogiju: da bi inkluzivno obrazovanje imalo svoju svrhovitost neophodno je kontinuirano osposobljavanje učitelja, stručne službe škole, odnosno nastavnog i nenastavnog obrazovanog osoblja da su educirani i osposobljeni za učinkoviti inkluzivni rad. Potrebno je osigurati i zapošljavanje učitelja s invaliditetom te promicati jednakost, rušiti prepreke s jedne strane te s druge strane omogućiti im da doprinose inkluzivnom obrazovanju svojim kompetencijama i vještina. Učinkovitost obrazovanja se ne može ostvariti ako su isključena druga prava jer moraju biti u međusobnoj koheziji.

6. Pretjerano uvriježeni karitativni model invaliditeta u kolektivnoj svijesti: osobe s invaliditetom ne trebaju pomoć iz sažaljenja, samilosti nego da im se osigura, pruži jednako pravo na obrazovanje u skladu s njihovim mogućnostima bez bilo kojeg oblika diskriminacije, socijalne deprivacije.

7. Izostanak svijesti o djeci s teškoćama u razvoju između roditelja djece i bez teškoća u razvoju te cjelokupne zajednice: nedovoljno je razumijevanja i izostanak podrške na relaciji između roditelja djece bez teškoća u razvoju i roditelja djece s teškoćama u razvoju, a što se prenosi svjesno ili nesvjesno na djecu.

8. Uvjerenja roditelja djece bez teškoća u razvoju da će nivo podučavanja njihove djece biti niži: mnogi roditelji su stava da su njihova djeca ograničena u odgojno-obrazovnom procesu, da nisu prihvaćena u obrazovnom okruženju, da su izložena nasilju, izrugivanju, sažaljevanju, nerazumijevanju od strane druge djece kao i od strane škole. Praksa pokazuje da takvim situacijama roditelji djece s teškoćama u razvoju nekada svjesno odnosno nesvjesno podcjenjuju/precjenjuju kapaciteta svoje djece.

9. Uvjerenja roditelja da su posebne odgojno-obrazovne ustanove bolje za njihovu djecu s teškoćama u razvoju: mnogi roditelji su stava da je za njihovu djecu koja su s teškoćama u

razvoju u interesu da su uključene u posebne odgojno-obrazovne ustanove jer smatraju da će djeca biti manje izložena sažalijevanju, nasilju, izrugivanju i sl.

10. Obitelji s djecom s teškoćama u razvoju žive u siromaštvu: iako se djeca s teškoćama u razvoju rađaju kako u imućnim tako i u obitelji socijalno zaštitne potrebe u urbanim i ruralnim sredinama uz činjenicu da su neke obitelji u mogućnosti osigurati svojoj djeci kvalitetne socijalne usluge koje nudi i osigurava zajednica (npr. Zagreb, Split, Rijeka, Osijek, naspram nekih jedinica lokalne samouprave koje nemaju razvijenih pružatelja usluge inkluzije), u odnosu na roditelje djece koja žive u siromaštvu, a što se koči s temeljnim načelom jednakosti u odgoju i obrazovanju. Činjenica je da svi roditelji nisu iste mogućnosti i nemaju prilike da aktivno sudjeluju u obrazovanju svoga djeteta. Dok neki roditelji aktivno učestvuju u svim procesima, drugi roditelji se ne osjećaju dovoljno kompetentnim i osnaženim da učestvuju u obrazovnom procesu. Bitno je poznavati okolnosti u kojima dijete odrasta te u kakvim obiteljskim prilikama živi (obitelji u stanju socijalno-zaštitne potrebe, bolesni član obitelji, kapaciteti roditelja i slično). To ne znači da i taj roditelj ne želi biti uključen u odgoj svoga djeteta, ali bitno je izabrati pravi pristup i uključiti ga da postane suradljiv.

11. Strah roditelja djece s teškoćama u razvoju da će im djeca biti zlostavljana u redovnim školama: nažalost, praksa pokazuje da su djeca s teškoćama u razvoju i na dalje izložena vršnjačkom nasilju u redovnim školama. UNICEF (2012) navodi aktivnosti kojima se može osigurati kvalitetno obrazovanje djece s teškoćama u razvoju:

1. Ulagati u obrazovanje učitelja i nastavnika za inkluzivno obrazovanje: za svrhovito provođenje inkluzivnog obrazovanja neophodno je kontinuirano ulaganje u obrazovanje učitelja i nastavnika odnosno svih stručnjaka koji su uključeni kao i osiguravanje financijskih i drugih sredstava kroz akcijski plan Vlade RH, kao i međusobna suradnja svih stručnjaka.

2. Pripremiti i educirati učitelje i nastavnike, osobito po pitanju njihovih stavova o djeci s teškoćama u razvoju, ulagati u osnaživanje obitelji djeteta s teškoćama u razvoju, promovirati pedagogiju u čijem je središnjem mjestu učenik, usvojiti vještine kako da se kod djeteta maksimalno razviju njegovi potencijali: neophodno je ulaganje u pripremi i educiranju učitelja i nastavnika kao i drugih stručnjaka različitih profila (edukacijski rehabilitator, logoped, psiholog, socijalni pedagog...) te njihova maksimalna suradnja s ciljem uspješnog provođenja inkluzivnog obrazovanja u praksi, a radi dobrobiti svakog djeteta s posebnim potrebama nastalih uslijed nedovoljne educiranosti stručnjaka, a time i roditelja.

3. Promovirati pristupačnost i inkluzivno okruženje - osigurati prostornu pristupačnost, pristupačnu komunikaciju te materijali u radu moraju biti prilagođeni i odgovarati ovisno o teškoćama djeteta: potrebno je osigurati radno okruženje bez barijera jer praksa pokazuje da primjenom inkluzivnog pristupa poboljšavaju se uvjeti u radu, bez predrasuda s jedne strane, s druge strane dugoročno imamo stručne timove jer cilj inkluzije nije jednokratni rad.

4. Uključiti zajednicu: inkluzivna edukacija ponajviše ovisi o zalaganju cjelokupne zajednice i roditelja djece s teškoćama u razvoju: svi smo kao članovi zajednice odgovorni za kvalitetno provođenje inkluzije. Potrebno je intenzivnije organiziranje javnih događaja putem kampanja, okruglih stolova, promotivnih i edukacijskih materijala, knjiga, biltena, jačanja Udruga, uključivanje pored Vlade RH, Ministarstva obrazovanja i druge institucije, jača međuresorna suradnja.

5. Međusektorska suradnja - prepreke se ne odnose samo na odgojno-obrazovni sustav, već i na sustav prijevoza, socijalne skrbi i slično: sve institucije koji su direktno ili indirektno uključene sa školom moraju održavati redovitu suradnju, razmjenjivati sve relevantne informacije, a s ciljem poboljšavanja inkluzivnog odgoja u praksi. RH više od 20 godina podržava inkluzivno obrazovanje, omogućavanje obrazovanja svima s intencijom da se osiguraju uvjeti da je škola što bliže mjestu stanovanja djeteta.

6. Prikupljati podatke o izgradnji inkluzivnog obrazovanja i pratiti procese istog: poboljšavati radna okruženja, kadrovske, materijalne, tehničke i druge uvjete kao bi se svi osjećali jednakim i prihvaćenim kroz različitosti s potporama u učenju i sudjelovanju te omogućiti da su škole u blizini djetetovog stanovanja, da sve prepreke i poteškoće koje se pojavljuju u praksi otklone.

Zaključno da bi se osiguralo kvalitetno inkluzivno obrazovanje potrebno je osigurati svakom učeniku s teškoćom u razvoju individualizirani obrazovni plan s potrebnom prilagodbom i podrškom te omogućiti učeniku da je u potpunosti uključen te da kroz obrazovanje ostvari svoj maksimum. Za realizaciju potrebno je u školama osigurati educirane učitelje, nastavno i nenastavno osoblje kao što su: školski savjetnik, psiholog i drugi socijalni stručnjak. Postoje i skupine učenika koji trebaju i kojim se mora osigurati posebna socijalna usluga da bi stekli životne, jezične i društvene vještine. Kao na primjer:

1. Slijepi i slabovidni učenici moraju imati priliku naučiti brajicu.
2. Gluhi i nagluhi učenici moraju imati priliku naučiti znakovni jezik, imati osiguranu uslugu logopeda i sl.

3. Učenici s komunikacijskim teškoćama trebaju imati osiguranu alternativnu komunikaciju: znakovni jezik.
4. Učenicima s intelektualnim teškoćama treba osigurati lako čitljive materijale za učenje i osigurati im strukturirano okruženje.

2.4. Uzroci i vrste

Brojni su i različiti uzroci invaliditeta, a možemo ih podijeliti na:

1. stečene i nasljedne
2. organske i funkcionalne
3. endogene i egzogene
4. traumatizme i bolesti

Svaki navedeni uzrok može se javiti odvojeno ili u kombinaciji s nekim drugim uzrokom (Leutar et al., 2015).

„Razlikujemo nekoliko vrsta oštećenja:

1. tjelesno oštećenje
2. intelektualna oštećenja
3. mentalna oštećenja
4. poremećaj autističnog spektra (PAS)
5. više vrsta oštećenja“ (Leutar et al., 2015)

„Razlikujemo nekoliko vrsta tjelesnog oštećenja: oštećenje sluha, oštećenje vida, oštećenje lokomotornog sustava, gluhošljepoća, oštećenje govorno-glasovne komunikacije, oštećenje središnjeg živčanog sustava, oštećenje perifernog živčanog i mišićnog sustava te oštećenje drugih organa i organskih sustava (probavni, dišni, endokrini, cirkulacijski, oštećenje kože i potkožnog tkiva te urogenitalni sustav)“ (Leutar et al., 2015).

Značajno ispodprosječno intelektualno funkcioniranje koje je popraćeno značajnim ograničenjem adaptivnog funkcioniranja smatra se intelektualnim oštećenjem. Intelektualno oštećenje osobama značajno otežava uključivanje u društveni život. Prema međunarodnoj klasifikaciji bolesti, intelektualna razina izražava se kvocijentom inteligencije između 0 i 69 pa tako razlikujemo i četiri stupnja intelektualnog oštećenja: lako, umjereno, teže i teško oštećenje (Leutar et al., 2015).

„Mentalna oštećenja izražavaju se promjenama u ponašanju i u reakcijama, za koje je, na osnovi medicinske, psihologijske, socijalnopedagoške i socijalne ekspertize utvrđeno da su uzrokovani organskim čimbenikom ili psihozom raznih etiologija“ (Leutar et al., 2015: 25).

Poremećaj autističnog spektra je kompleksan, pervazivan razvojni poremećaj multikauzalne etiologije te su njime zahvaćeni svi aspekti djetetove osobnosti: motorika, govor, učenje, ponašanje. Osnovni problem autistične djece je nekomunikativnost te nemogućnost uspostavljanja socijalnih odnosa. Postoje autisti koji su nadareni. Nadareni autist je osoba s autizmom koja ima iznimno razvijenu neku sposobnost (Bouillet, 2010).

Postoje različite vrste oštećenja i svako od navedenog može imati učenik u osnovnoj školi. Svako pojedino oštećenje zahtjeva određene prilagodbe u odgoju i obrazovanju. Učenicima se može i mora prilagoditi sadržaj te je za pojedina oštećenja potrebna i prostorna prilagodba. Ovdje je važno naglasiti kako je neizbježna suradnja učitelja i roditelja te stručnih suradnika kako bi se učeniku u što većoj mjeri olakšalo njegovo obrazovanje. Također, učitelji moraju imati opće kompetencije koje su važne u integriranom odgoju i obrazovanju, a Bouillet (2008) ističe sljedeće:

1. poznavanje specifičnosti pojedinih teškoća u razvoju
2. poznavanje didaktičko-metodičkog pristupa i planiranja prilagođenog kurikulumu
3. poznavanje savjetodavnih tehnika rada
4. spremnost na timski rad
5. spremnost na suradnju s roditeljima i stručnim suradnicima
6. sposobnost identifikacije teškoća u razvoju
7. praktično iskustvo u odgoju i obrazovanju djece s pojedinim teškoćama socijalne integracije

Važno je da učitelj ima sve navedene kompetencije kako bi se učeniku, koliko je god to moguće, pomoglo i olakšao boravak u školi. Najvažnija kompetencija je sposobnost prepoznavanja teškoće kako bi se učeniku pružila pomoć što je prije moguće. Učitelj određene kompetencije stječe na fakultetu slušajući različite kolegije o inkluzivnom pristupu, no praktično iskustvo u odgoju i obrazovanju djece s pojedinim teškoćama učitelj ne može steći na fakultetu što znači da će se učitelj po prvi puta susresti s radom s učenicima s teškoćama tek nakon zasnivanja radnog odnosa. Ovdje je od velike važnosti poznavanje određene teškoće i pristupa istoj kako bi se u praktičnom djelu pravilno postupalo prema učeniku. S obzirom da je svaka teškoća posebna, važna je suradnja učitelja s roditeljima i stručnim suradnicima škole jer je upravo roditelj taj koji najbolje poznaje svoje dijete, a stručni suradnici poput pedagoga,

psihologa, edukacijskog rehabilitatora imaju dodatne kompetencije za rad s osobama s teškoćama.

3. FORMALNO PRAVNI OKVIR OBRAZOVANJA UČENIKA S INVALIDITETOM

3.1. Formalno pravni okvir obrazovanja učenika s invaliditetom u svijetu

Osobe s invaliditetom kroz povijest su tretirane isključivo kao osobe kojima je potrebno pružiti skrb, kao teret društvu izložene različitim oblicima diskriminacije u pogledu odgoja, obrazovanja, zaposlenja i slično, bez razumijevanja društva, izložene segregaciji. Danas osobe s invaliditetom su priznate kao osobe s dostojanstvom koji imaju pravo na obrazovanje na temelju jednakih mogućnosti bez bilo kojeg oblika marginalizacije odnosno diskriminacije, a što je sve regulirano međunarodnim pravom. Konvencija o pravima djeteta (1989.), Svjetska deklaracija o odgoju i obrazovanju za sve (1990.), Standardna pravila o izjednačavanju mogućnosti za osobe s invaliditetom (1993.) i Izjava iz Salamanke i Okvir za akciju (1994.) sadrže mjere iz kojih je vidljiva sve prisutnija svijest i razumijevanje o pravima osoba s invaliditetom na obrazovanje. (Konvencija o pravima osoba s invaliditetom: 2017)

Danas se osobama s invaliditetom pristupa kao „cjelovitim osobama” kojima se osigurava pristupačno okruženje za učenje u obrazovnoj ustanovi, potrebna podrška, neophodni nastavni materijali u skladu s njihovim potrebama i kapacitetima ovisno o vrsti, stupnju i težini funkcionalnog oštećenja. Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom rezultat je višegodišnjeg kontinuiranog javnog zagovaranja društva s ciljem da im se priznaju i osiguraju prava koja će se primjenjivati u praksi te koja će se stalno nadograđivati kroz praćenja. Ona je prekretnica. Snaga Konvencije UN-a koju su potpisale 81 države u ožujku 2007., temelj je učinkovitosti promicanja prava osoba s invaliditetom s ciljem da se diljem cijelog svijeta spriječi bilo koji oblik kršenja propisanih prava s mehanizmima koji će omogućiti kvalitetno provođenje svih propisanih mjera te odgovornost svake države ponaosob u slučajevima kršenja osiguranih prava djece s teškoćama u razvoju odnosno osoba s funkcionalnim oštećenjem. Obveza svake države je da osigura provedbu svih prava djece s teškoćama u razvoju. Oni koji djeluju na ostvarenju prava osoba s invaliditetom i prava djece trebaju surađivati te svojim znanjem i stručnošću pomagati jedni drugima. Konvencijom je regulirano da se osobama s invaliditetom mora osigurati, priznati kroz sveobuhvatnu i suvislu analizu propisanih mjera neophodnih za prevladavanje bilo kojeg oblika diskriminacije, nasilja, socijalne deprivacije i slično čemu su izložene u svakodnevnom životu te im pružiti poštivanje i uvažavanje po jednakoj osnovi kao i prava svakoj drugoj osobi. Svi koji su uključeni u promicanju i

ostvarivanju prava osoba s invaliditetom i prava djece trebaju međusobno surađivati svojim stečenim znanjima, usavršavanjima, iskustvima transparentno ih razmjenjivati te međusobno se pomagati, javno zagovarati, promicati utjecati da se donesu potrebni zakoni, vodi aktivna politika, osiguraju sva potrebna sredstva, podigne savjest s krajnjim rezultatom da se svakom djetetu s teškoćom u razvoju osigura i pruži sve što mu je potrebno u svakodnevnom životu. Prepreke koje je potrebno prevladati vrlo su visoke i trebaju biti premostive. Obrazovnim sustavom mora se osigurati individualizirani pristup. (Konvencija o pravima osoba s invaliditetom: 2017)

Opća načela Konvencije su:

1. poštivanje urođenog dostojanstva, osobne autonomije uključujući slobodu osobnog izbora i neovisnost osoba
2. nediskriminacija
3. puno i učinkovito sudjelovanje i uključivanje u društvo
4. poštivanje razlika i prihvaćanje osoba s invaliditetom kao dijela ljudske raznolikosti i čovječnosti
5. jednakost mogućnosti
6. pristupačnost
7. jednakost između muškaraca i žena
8. poštivanje sposobnosti razvoja djece s teškoćama u razvoju i poštivanje prava djece s teškoćama u razvoju na očuvanje vlastitog identiteta (Zakon o potvrđivanju konvencije o pravima osoba s invaliditetom i fakultativnog protokola uz konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, NN 6/2007)

U drugoj polovici 20. stoljeća i početkom 21., nastali su mnogobrojni dokumenti koji govore o općim ljudskim pravima s naglaskom na osobe s invaliditetom. U njima se stavlja naglasak da osobe s invaliditetom imaju jednake mogućnosti kao svi ostali građani te imaju pravo na jednake mogućnosti sudjelovanja. U daljnjem tekstu spomenuti su samo neki od mnogobrojnih dokumenata o općim ljudskim pravima s naglaskom na osobe s invaliditetom. To su:

1. Deklaracija o pravima osoba s invaliditetom, Ujedinjeni narodi, 1975.
2. Konvencija o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, Međunarodna organizacija rada, 1983.
3. Jedinstvena politika rehabilitacije osoba s invaliditetom, Vijeće Europe, 1992.
4. Standardna pravila o izjednačavanju mogućnosti za osobe s invaliditetom, Ujedinjeni narodi, 1993.

5. Rezolucija o jednakim mogućnostima za učenike i studente s invaliditetom u obrazovanju i naobrazbi, Vijeće Europe, 2003.
6. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom, Ujedinjeni narodi, 2006.
7. Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja osoba s invaliditetom u društvu: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi, 2006.-2015., Vijeće Europe, 2006. (prema: Bouillet, 2010)

Za Republiku Hrvatsku važno je napomenuti kako je 2007. godine potpisala Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom UN-a kao treća država svijeta te ju je kao četvrta država u svijetu ratificirala.

3.2. Formalno pravni okvir obrazovanja učenika s invaliditetom u Republici Hrvatskoj

Člankom 57. Ustava RH iz 1990. godine određena je zaštita, položaj osoba s invaliditetom te njihovo uključivanje i društvenu zajednicu kroz redefiniranje politike sa svrhom da im se poboljša materijalni položaj, ujednače prava obrazovanja i rehabilitacije te osigura ravnopravna uključenost u zajednici s ciljem da im se osigura, očuva dignitet i integritet (Nacionalna strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. godine, NN 13/2003). Deklaraciju o pravima osoba s invaliditetom 2005. godine donio je Hrvatski sabor. RH 2008. godine među prvim Europskim zemlje je potpisala i ratificirale Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom. U članku 66. izmjene i dopune Ustava RH iz 2010. godine navodi se da je svakome pod jednakim uvjetima dostupno obrazovanje sukladno njegovim sposobnostima. Člankom 16. Deklaracija o pravima osoba s invaliditetom propisana je prilagodba obrazovnog sustava potrebama osobama s invaliditetom s prilagođavanjem postojećih redovnih programa i stavova obrazovanja kroz promicanje i korištenje suvremenih tehnologija, obrazovanja na udaljenosti i e-obrazovanja. (Deklaracija o pravima osoba s invaliditetom, NN 47/2005)

Republika Hrvatska je usvojila Konvenciju i međunarodne odredbe nastoji staviti u zakonodavne okvire Odlukom Hrvatskog sabora o proglašenju zakona o potvrđivanju konvencije o pravima osoba s invaliditetom i fakultativnog protokola uz konvenciju o pravima osoba s invaliditetom (Zakon konvencije o pravima osoba s invaliditetom, NN 7/2007). Člankom 24 Zakona konvencije o pravima osoba s invaliditetom i fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom propisano je: pravo osoba s invaliditetom na obrazovanje bez diskriminacije uključenost u obrazovni sustav, cjeloživotno obrazovanje: kroz razvoj ljudskog potencijala dostojanstva, osnaživanja poštivanja ljudskih prava, temeljnih

sloboda i ljudske raznolikosti, razvoj osobnosti osoba s invaliditetom, kao i njihovih talenata i kreativnosti, te mentalnih i tjelesnih sposobnosti, u njihovu punom potencijalu te djelotvornog sudjelovanja osoba s invaliditetom u slobodnom društvu. Istim člankom je određeno da države stranke osiguraju uključenost osoba s invaliditetom odnosno osiguraju djeci s teškoćama u razvoju uključenost u besplatno, kvalitetno obvezno osnovnoškolsko obrazovanje kao i srednjoškolsko obrazovanje na ravnopravnoj osnovi s drugima, u zajednicama u kojima žive sukladno individualnim potrebama, da dobiju potrebnu pomoć, unutar općeg obrazovnog sustava s ciljem potpunog uključivanja u zajednici. Djeci s oštećenjem vida olakšati učenje Brailleovim pismom, kroz alternativne pristupe, oblike kao i druga sredstava komunikacije, orijentacije, pokretljivosti kroz promicanje i podršku, potporu vršnjaka i mentorskog pristupa. Osobama s oštećenjem jezika, govora, sluha osigurati i omogućiti olakšano učenje znakovnog jezika i promicanje jezičnog identiteta zajednice gluhih, provođenje obrazovanja osoba poglavito djece koja su slijepa, gluha ili gluho slijepa na najprikladnijim jezicima i načinima potičući njihov kognitivni i socijalni razvoj. Mjere za pružanje i osiguravanje tih prava su zapošljavanje nastavnika koji znaju znakovni jezik, Brailleovo pismo, uključivanje nastavnika s invaliditetom te obučavanje svih osoba u odgojno obrazovnom sustavu da korištenjem odgovarajućih augmentativnih i alternativnih načina, sredstava i oblika komunikacije, obrazovnih tehnika i materijala pruže potporu osobama s invaliditetom (Zakon o potvrđivanju konvencije o pravima osoba s invaliditetom i fakultativnog protokola uz konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, NN 6/2007).

Mnoga područja sudjelovanja osoba s invaliditetom čekaju zakonsko uređenje s ciljem omogućavanja realiziranja postizanje punopravne ravnopravnosti. Velik značaj u realizaciji ima državna podrška da se svakom pojedincu s invaliditetom osigura i pruži sve potrebno od rane razvojne faze života, kroz inkluzivno obrazovanje, visoko školovanje, zaposlenje sa svrhom samostalnog življenja sukladno mogućnostima. Najveći zagovaratelji promicanja, primjeni, zaštiti svih prava osoba s invaliditetom kao pružatelji usluga je stručni kadar organizacije civilnog društva, u neposrednom radu i kontaktu s osobama s invaliditetom te kroz razne aktivnosti, akcijske planove i intervencije potiču državu na reguliranje prava s ciljem sprečavanja socijalne isključenosti te što veće socijalne uključenosti svakog člana u zajednici.

4. ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA POLOŽAJA I POTREBA UČENIKA S INVALIDITETOM

Na temu ovog završnog rada provedeno je i empirijsko istraživanje u razdoblju od 20. lipnja 2024. do 10. srpnja 2024. godine. Empirijsko istraživanje je provedeno u sedam osnovnih škola na području Koprivničko-križevačke županije.

Cilj istraživanja bio je ispitati mišljenje učitelja razredne i predmetne nastave o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju na području Koprivničko-križevačke županije. S obzirom na postavljeni cilj, postavljena su tri istraživačka pitanja:

Istraživačko pitanje 1.: Postoji li statistički značajna razlika u mišljenju učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na spol?

Istraživačko pitanje 2.: Postoji li statistički značajna razlika u mišljenju učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na broj godina?

Istraživačko pitanje 3.: Postoji li statistički značajna razlika u mišljenju učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na radno iskustvo?

Na temelju postavljenih istraživačkih pitanja, iznesene su tri nul hipoteze:

Hipoteza 1.: Ne postoji statistički značajna razlika u mišljenju učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na spol.

Hipoteza 2.: Ne postoji statistički značajna razlika u mišljenju učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na broj godina.

Hipoteza 3.: Ne postoji statistički značajna razlika u mišljenju učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na radno iskustvo.

Za potrebe istraživanja sastavljen je anketni upitnik te je istraživanje provedeno online. Prvi dio anketnog upitnika odnosio se na sociodemografska obilježja ispitanika gdje je bilo potrebno da ispitanici navedu spol (ženski/muški), broj godina te broj godina radnog iskustva u osnovnoškolskom obrazovanju. Drugi dio anketnog upitnika sastojao se od pitanja: Jeste li se u svom radu susreli s učenicima s invaliditetom? te od tvrdnje: Škola u kojoj radim ima poseban prilaz za osobe s invaliditetom. Ispitanici su odgovarali sa da ili ne. Drugi dio anketnog upitnika sastojao se i od Likertove skale od 13 pitanja. Likertova skala sastoji se od 5 stupnjeva: 1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – neodlučan, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem.

Za potvrđivanje ili odbacivanje prve hipoteze korišten je Mann-Whitney U Test, a za preostale dvije, korišten je Kruskal-Wallis H Test.

4.1. Prikaz deskriptivnih podataka

Tablica 1. prikaz deskriptivnih podataka vezanih uz spol ispitanika (N=103)

SPOL ISPITANIKA		
	<i>f</i>	%
ženski	74	71,8%
muški	24	28,2%
N	103	100%

Izvor: podaci autora

U tablici 1. prikazani su deskriptivni podaci vezani za spol ispitanika. Ispitanici su bili učitelji razredne i predmetne nastave te je u istraživanju sudjelovalo 103 ispitanika. U istraživanju je sudjelovalo 74 (71,8%) ispitanika ženskog spola te 24 (28,2%) ispitanika muškog.

Tablica 2. prikaz deskriptivnih podataka vezanih uz dob ispitanika (N=103)

DOB ISPITANIKA		
	<i>f</i>	%
20-29	23	22,3%
30-39	33	32,0%
40-49	28	27,2%
50-59	18	17,5%
više od 60	1	1,0%
N	103	100%

Izvor: podaci autora

U tablici 2. prikazani su deskriptivni podaci vezani za dob ispitanika. Najviše ispitanika, 33 ispitanika (32,0%) ima između 30 i 39 godina, dok više od 60 godina ima jedan ispitanik

(1,0%). Između 20 i 29 godina ima 23 (22,3%) ispitanika, između 40 i 49 godina 28 (27,2%) ispitanika, a između 50 i 59 godina 18 (17,5%) ispitanika.

Tablica 3. prikaz deskriptivnih podataka vezanih uz broj godina radnog iskustva ispitanika u osnovnoškolskom obrazovanju (N=103)

BROJ GODINA RADNOG ISKUSTVA U OSNOVNOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU		
	<i>f</i>	%
1-5	27	26,2%
6-10	21	20,4%
11-15	18	17,5%
16-20	15	14,6%
21-25	8	7,8%
26-30	10	9,7%
31-35	3	2,9%
više od 35	1	1,0%
N	103	100%

Izvor: podaci autora

U tablici 3. prikazani su deskriptivni podaci vezani za broj godina radnog iskustva ispitanika u osnovnoškolskom obrazovanju. Najviše ispitanika ima između 1 i 5 godina radnog iskustva, dok najmanje ispitanika ima više od 35 godina radno iskustva u osnovnoškolskom obrazovanju. Između 1 i 5 godina radnog iskustva ima 27 (26,2%) ispitanika, između 6 i 10 godina radnog iskustva ima 21 (20,4%) ispitanik, između 11 i 15 godina radnog iskustva ima 18 (17,5%) ispitanika, između 16 i 20 godina radnog iskustva ima 15 (14,6%) ispitanika, između 21 i 25 godina radnog iskustva ima 8 (7,8%) ispitanika, između 26 i 30 godina radnog iskustva ima 10 (9,7%) ispitanika, između 31 i 35 godina radnog iskustva ima 3 (2,9%) ispitanika dok više od 35 godina radnog iskustva u osnovnoškolskom obrazovanju ima jedan (1,0%) ispitanik.

Kao što je već navedeno, drugi dio anketnog upitnika sastojao se od Likertove skale od 13 pitanja. U sljedećoj tablici prikazani su deskriptivni podaci Likertove skale (N=103).

Tablica 4. prikaz deskriptivnih podataka Likertove skale (N=103, 1- u potpunosti se ne slažem, 2- ne slažem se, 3- neodlučan, 4- slažem se, 5- u potpunosti se slažem)

Osobe s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju su marginalizirane.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	10	9,7%
2	16	15,5%
3	49	47,6%
4	19	18,4%
5	9	8,7%
N	103	100%
U obrazovanju se ne radi razlika između učenika s invaliditetom i ostalih učenika.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	6	5,8%
2	11	10,7%
3	33	32,0%
4	41	39,8%
5	12	11,7%
N	103	100%
U školama se premalo govori o osobama s invaliditetom.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	6	5,8%
2	10	9,7%
3	35	34,0%
4	35	34,0%
5	17	16,5%
N	103	100%

Smatram da, ukoliko bi se više razgovaralo s učenicima tko su osobe s invaliditetom, da bi ih učenici bolje razumjeli.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	2	1,9%
2	2	1,9%
3	20	19,4%
4	47	45,6%
5	32	31,1%
N	103	100%
Smatram da učenici prihvaćaju osobe s invaliditetom.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	0	0%
2	2	1,9%
3	26	25,2%
4	52	50,5%
5	23	22,3%
N	103	100%
Smatram da učenici razumiju osobe s invaliditetom.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	0	0%
2	9	8,7%
3	54	52,4%
4	32	31,1%
5	8	7,8%
N	103	100%
Smatram da su učionice dovoljno opremljene za rad s osobama s invaliditetom.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	19	18,4%
2	24	23,3%

3	26	25,2%
4	30	29,1%
5	4	3,9%
N	103	100%
Smatram da škola u kojoj radim ima mogućnost prostorne prilagodbe za osobe s invaliditetom.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	2	1,9%
2	10	9,7%
3	31	30,1%
4	41	39,8%
5	19	18,4%
N	103	100%
Smatram da sam spreman za rad s osobama s invaliditetom.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	5	4,9%
2	5	4,9%
3	27	26,2%
4	39	37,9%
5	27	26,2%
N	103	100%
Smatram da sam dovoljno kompetentan za rad s osobama s invaliditetom.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	6	5,8%
2	4	3,9%
3	33	32,0%
4	31	30,1%
5	29	28,2%
N	103	100%

Spreman sam pohađati dodatne edukacije za rad s osobama s invaliditetom ukoliko bi bile besplatne.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	1	1,0%
2	0	0%
3	11	10,7%
4	37	35,9%
5	54	52,4%
N	103	100%
Spreman sam pohađati dodatne edukacije za rad s osobama s invaliditetom u svom trošku.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	8	7,8%
2	15	14,6%
3	33	32,0%
4	38	36,9%
5	9	8,7%
N	103	100%
Smatram da je rad s osobama s invaliditetom izazov.		
Likertova skala	<i>f</i>	%
1	1	1,0%
2	0	0%
3	14	13,6%
4	41	39,8%
5	47	45,6%
N	103	100%

Izvor: podaci autora

U tablici 4. kao što je navedeno, prikazani su deskriptivni podaci Likertove skale koja se sastojala od 13 pitanja i 5 stupnjeva.

10 (9,7%) ispitanika u potpunosti se ne slaže da su osobe s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju marginalizirane, dok se 9 (8,7%) ispitanika u potpunosti slaže s tvrdnjom. 49 (47,6%) ispitanika je navelo da je neodlučno stoga ne možemo točno zaključiti jesu li učenici s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju marginalizirani ili ne. Pogledamo li kroz povijest osoba s invaliditetom možemo vidjeti da su osobe s invaliditetom u obrazovanju bile marginalizirane. Na tvrdnju U obrazovanju se ne radi razlika između učenika s invaliditetom i ostalih učenika 41 (39,8%) ispitanika navelo je da se slaže s ovom tvrdnjom te iz ove tvrdnje možemo zaključiti da ipak osobe s invaliditetom nisu marginalizirane u obrazovanju na području Koprivničko-križevačke županije. Nadalje, 35 (34,0%) ispitanika smatra da se u školama premalo govori o osobama s invaliditetom te njih 47 (45,6%) smatra da, ukoliko bi se više razgovaralo s učenicima tko su osobe s invaliditetom, da bi ih učenici bolje razumjeli. Iako se u školama ne govori dovoljno o osobama s invaliditetom, 52 (20,5%) ispitanika se slaže s tvrdnjom Smatram da učenici prihvaćaju osobe s invaliditetom dok se 23 (22,3%) ispitanika s ovom tvrdnjom u potpunosti slaže. 54 (52,4%) ispitanika ne može procijeniti razumiju li učenici osobe s invaliditetom ili ne. S obzirom da velik broj učitelja ne može procijeniti tvrdnju Smatram da učenici razumiju osobe s invaliditetom, predlaže se provedba istraživanja na tu temu. Pohvalno je što se 30 (29,1%) ispitanika slaže i 4 (3,9%) ispitanika u potpunosti slaže s tvrdnjom da su učionice dovoljno opremljene za rad s osobama s invaliditetom te 41 (39,8%) se slaže i 19 (18,4%) ispitanika se u potpunosti slaže da škole u kojoj rade imaju mogućnost prilagodbe za osobe s invaliditetom što uvelike olakšava rad učiteljima, ali i učenicima se osigurava siguran prostor za njih, a roditeljima daje sigurnost da su im djeca dobro zbrinuta kada su u školi. Osim prostorne prilagodbe, važne su u kompetencije, ali i spremnost učitelja na rad s osobama s invaliditetom. 39 (37,9%) ispitanika se slaže i 27 (26,2%) ispitanika se u potpunosti slaže s tvrdnjom Smatram da sam spreman za rad s osobama s invaliditetom, što je ukupno 64,1% ispitanika. Što se tiče kompetencija, 31 (30,1%) ispitanika se slaže, a 29 (28,2%) ispitanika se u potpunosti slaže da je dovoljno kompetentno za rad s osobama s invaliditetom. S obzirom da postoje različite vrste invaliditeta, razumljivo je da se učitelji nisu susreli sa svim oblicima te da su za neke više kompetentni, a za neke manje. Stoga se mogu organizirati različite edukacije na kojima bi se učitelji usavršavali za rad s osobama s invaliditetom kako bi učenicima olakšali boravak u školi. Uvelike je važna i suradnja učitelja i roditeljima učenika s invaliditetom te učitelja i stručnih suradnika škole. Također, učitelj može razgovarati s liječnikom učenika s invaliditetom ukoliko to roditelji učenika dozvole, a sve u svrhu kako bi se djetetu omogućila adekvatna pomoć. 37 (35,9%) ispitanika se slaže i 54 (52,4%) se u potpunosti slaže s tvrdnjom: Spreman sam pohađati dodatne edukacije za rad s

osobama s invaliditetom ukoliko bi bile besplatne, dok se 33 (32,0%) ispitanika slaže i 38 (36,9%) u potpunosti slaže s tvrdnjom: Spreman sam pohađati dodatne edukacije za rad s osobama s invaliditetom u svom trošku. Iz dobivenih rezultata možemo vidjeti da su učitelji i učiteljice razredne i predmetne nastave u osnovnim školama u Koprivničko-križevačkoj županiji spremni pohađati edukacije za rad s osobama s invaliditetom bez obzira bile te edukacije besplatne ili ne što je samo potvrda da su učiteljima njihovi učenici na prvom mjestu kao što bi i trebali biti. Iako se 70 (68,0%) ispitanika susrelo u svom radu s učenicima s invaliditetom, 41 (39,8%) ispitanik se slaže i 47 (45,6%) ispitanika se u potpunosti slaže, što je ukupno 85,4%, da je rad s učenicima s invaliditetom izazov. No, iako je izazov, učitelji su spremni za rad s učenicima koji imaju neku vrstu invaliditeta.

4.2. Rezultati

Tablica 5. prikaz odgovora ispitanika na pitanje: Jeste li se u svom radu susreli s učenicima s invaliditetom?

JESTE LI SE U SVOM RADU SUSRELI S UČENICIMA S INVALIDITETOM?		
	<i>f</i>	%
da	70	68,0%
ne	33	32,0%
N	103	100%

Izvor: podaci autora

U tablici 5. prikazani su odgovori ispitanika na prvo pitanje iz anketnog upitnika: Jeste li se u svom radu susreli s učenicima s invaliditetom? 70 (68,0%) navelo je da se susrelo u svom radu s učenicima s invaliditetom dok je 33 (32,0%) ispitanika navelo suprotno.

Tablica 6. prikaz odgovora ispitanika na tvrdnju: Škola u kojoj radim ima poseban prilaz za osobe s invaliditetom.

Škola u kojoj radim ima poseban prilaz za osobe s invaliditetom.		
	<i>f</i>	%
da	40	38,8%
ne	63	61,2%

N	103	100%
---	-----	------

Izvor: podaci autora

U tablici 6. prikazani su odgovori ispitanika na drugo pitanje, odnosno tvrdnju iz anketnog upitnika: Škola u kojoj radim ima poseban prilaz za osobe s invaliditetom. 40 (38,8%) ispitanika navelo je da škola u kojoj rade ima poseban prilaz za osobe s invaliditetom dok je 63 (61,2%) ispitanika navelo da nema poseban prilaz.

Tablica 7. prikaz rezultata mišljenja učitelja o položaju učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na spol ispitanika

mišljenje_spol ispitanika	<i>f</i>	<i>Mean Rank</i>	<i>Mann-Whitney U Test</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Z</i>	<i>p</i>
ženski	74	48,13	786,500	1,28	0,452	-2,104	0,035
muški	29	61,88					
ukupno	103						

Izvor: podaci autora

U tablici 7. prikazano je mišljenje učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na spol ispitanika. Mišljenje učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju statistički se razlikuje s obzirom na spol ispitanika ($Z=-2,104$, $p<0,05$). Prva hipoteza, ne postoji statistički značajna razlika u mišljenju učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na spol, prema dobivenim rezultatima Mann-Whitney U Testa odbacuje se.

Tablica 8. prikaz rezultata mišljenja učitelja o položaju učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na dob ispitanika

mišljenje_dob ispitanika	<i>f</i>	<i>Mean Rank</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
20-29	23	54,52	2,43	1,053	4	0,594
30-39	33	52,92				
40-49	28	45,14				
50-59	18	56,33				

više od 60	1	77,50				
ukupno	103					

Izvor: podaci autora

U tablici 8. prikazano je mišljenje učitelja o položaju učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na dob ispitanika. Mišljenje učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju statistički se ne razlikuje s obzirom na dob ispitanika ($df=4$, $p>0,05$). Druga hipoteza, ne postoji statistički značajna razlika u mišljenju učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na dob, prema dobivenim rezultatima Kruskal-Wallis H Testa ova se hipoteza potvrđuje.

Tablica 9. prikaz rezultata mišljenja učitelja o položaju učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na dob ispitanika

mišljenje_radno iskustvo	<i>f</i>	<i>Mean Rank</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
1-5	27	55,02	3,03	1,823	7	0,894
6-10	21	45,57				
11-15	18	57,97				
16-20	15	49,17				
21-25	8	58,13				
26-30	10	46,55				
31-35	3	47,67				
više od 35	1	59,00				
ukupno	103					

Izvor: podaci autora

U tablici 9. prikazano je mišljenje učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na radno iskustvo ispitanika. Mišljenje učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju statistički se ne razlikuje s obzirom na radno iskustvo ispitanika ($df=7$, $p>0,05$). Treća hipoteza, ne postoji statistički značajna razlika u mišljenju učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na radno iskustvo, prema dobivenim rezultatima Kruskal-Wallis H Testa ova se hipoteza potvrđuje.

4.3. Rasprava

Zrinjka Stančić, Leila Kiš-Glavaš i Ljiljana Igrić krajem 90-ih godina prošlog stoljeća provele su istraživanje na temu: Stavovi učitelja prema poučavanju kao determinanta njihove spremnosti za dodatno stručno usavršavanje. Cilj istraživanja bio je saznati utječu li stavovi prema poučavanju na učiteljevu odluku za sudjelovanje u dodatnom profesionalnom specijalnom obrazovanju. Istraživanjem je potvrđeno da su učitelji spremni na dodatno profesionalno obrazovanje kako bi se učenicima pomoglo u integraciji.

Matilda Karamatić Brčić i Tea Viljac provele su istraživanje na temu: Stavovi nastavnika o inkluzivnom odgoju i obrazovanju. Cilj istraživanja bio je saznati stavove nastavnika prema provođenju procesa inkluzije u osnovnim školama. Istraživanjem je potvrđeno da su nastavnici svjesni svoje uloge u inkluzivnom pristupu u odgoju i obrazovanju. Istraživanjem koje je prevedeno na temu ovog završnog rada potvrđeno je da su učitelji spremni pohađati dodatne edukacije kako bi učenicima omogućili što bolje uvjete za boravak u školi.

Istraživanje na temu završnog rada: Položaj i potrebe osoba s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju na području Koprivničko-križevačke županije provedeno je kako bi se saznalo mišljenje učitelja o položaju i potrebi učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju. Dobiveni rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol ispitanika te da ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na dob i broj godina radnog iskustva ispitanika. Ovim istraživanjem prva hipoteza: Ne postoji statistički značajna razlika u mišljenju učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na spol je odbačena dok je druga: Ne postoji statistički značajna razlika u mišljenju učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na broj godina i treća hipoteza: Ne postoji statistički značajna razlika u mišljenju učitelja o položaju i potrebama učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na radno iskustvo potvrđena.

Nedostatak ovog istraživanja je taj što je u istraživanju sudjelovalo više ispitanika ženskog (74 ispitanica, 71,8%) spola nego muškog (24 ispitanika, 28,2%). Pretpostavka je da, ukoliko bi bio podjednak broj ispitanika oba spola, da bi dobiveni rezultati bili drugačiji, stoga postoji mogućnost da će se u daljnjim istraživanjima dobiti drugačiji rezultati s obzirom na provedeno istraživanje.

5. ZAKLJUČAK

Činjenica je da na stavove djece, odnosno učenika prema osobama s invaliditetom najviše utječu obitelj, učitelji te prijatelji i vršnjaci. Također, na stavove djece uvelike utječu i mediji. Što se tiče odgojno-obrazovnih ustanova, škola, učitelji su ti koji djeci mogu promijeniti negativne stavove prema osobama s invaliditetom kroz razne aktivnosti, radionice, razgovore u koje su uključene osobe s invaliditetom. Preporuka je da u takvim aktivnostima sudjeluju djeca koja su osobe s invaliditetom jer će na taj način vidjeti kako se ta djeca ne razlikuju ni po čemu drugome osim što imaju neku vrstu invaliditeta. Važno je s učenicima takve aktivnosti provoditi već od prvog razreda kako bi se učenike s invaliditetom prihvatilo kao ravnopravne članove razredne zajednice te cijele škole. Prema tome, važno je maknuti određene stereotipe o osobama s invaliditetom, a ponajviše onaj da nisu jednaki, da su manje važni.

Ovim istraživanjem potvrđeno je da su učitelji spremni za rad s osobama s invaliditetom što je ujedno i pokazatelj da postoji pomak u obrazovanju osoba s invaliditetom s obzirom da ih se u prošlosti odbacivalo i marginaliziralo. Postoje mnogobrojni dokumenti koji se odnose na osobe s invaliditetom te prema postojanju tih dokumenata možemo zaključiti da su osobe s invaliditetom prihvaćene u društvu te da netko za njih ima razumijevanja. Ipak, uvijek postoje iznimke koje se oglašuju na postojeće zakone i samim time ih krše. Govorimo li o učiteljima, za njih je od velike važnosti poznavanje navedenih zakona i odredba kako bi, ukoliko u razredu imaju učenika s invaliditetom, znali prilagoditi prostor, ali i odgojno-obrazovni sadržaj. Kao što smo mogli vidjeti kroz povijest, osobe s invaliditetom polako su bile prihvaćene u odgojno-obrazovnim ustanovama što je vrlo pozitivno te samim time osobe s invaliditetom više nisu marginalizirane, želi im se omogućiti obrazovanje jer pravo svakog djeteta je pravo na obrazovanje.

Nikada ne smijemo zaboraviti da osobe s invaliditetom imaju svoje vrline te da invalidnost nije namjerna. Svi imamo svoje vrline i mane po kojima smo drugačiji od drugih, ali svi smo mi ljudi od krvi i mesa bez obzira na spol, rasu, stupanj obrazovanja, vrstu oštećenja. Važno je zapamtiti ono najbitnije, svi se mi razlikujemo po nečemu i baš zbog toga smo jedinstveni.

6. LITERATURA

1. Albrecht, G. L. (2006) *Chronology*. In: Albrecht, G. L. (ed.) *Encyclopedia of disability*. London: Sage Publications, C1-C27.
2. Bouillet, D. (2008) *Ključne kompetencije u odgoju i obrazovanju djece s teškoćama u razvoju*. U: Cindrić M.; Domović, V.; Matijević, M. (ur.): *Pedagogy and the Knowledge Society*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Vol. 1, 37-46.
3. Bouillet, D. (2010) *Izazovi integriranog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Braddock, D. L.; Parish, S. L. (2001) *An institucional history of disability*. In: Albrecht, G. H., Sellman, M.; Bury, A. (eds.) *Handbook of disability studies*. London: Sage Publications, 11-68.
5. Buljevac, M. (2012) *Instucionalizacija osoba s intelektualnim teškoćama: Što nas je naučila povijest?*. Revija za socijalnu politiku, 19 (3), 255-272.
6. Deklaracija o pravima osoba s invaliditetom, NN 47/2005. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_04_47_911.html
7. Hudson, L. G. (2006) *History of Disability: Early Modern West*. In: Albrecht, G. L. (ed.) *Encyclopedia of disability*. London: Sage Publications, 855-858.
8. Išpanović Radojković, V. (2007) *Razvojno-ekološki pristup proceni potreba dece ometene u razvoju iz perspektive prava deteta*. U: Radovanović, D. (ur.) *Nove tendencije u specijalnoj edukaciji i rehabilitaciji*. Beograd: Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu, 13-28.
9. Karamatić-Brčić, M. i Viljac, T. (2018). *Stavovi nastavnika o inkluzivnom odgoju i obrazovanju*, *Magistra Iadertina*, 13(1), str. 92-104. URL: <https://hrcak.srce.hr/217834>
10. Klaić, B. (2004) *Rječnik stranih riječi: tuđice i posuđenice*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
11. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom: 2017. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_01_13_159.html
12. Leutar et. Al. (2015) *Metode socijalnog rada s osobama s invaliditetom: Priručnik o radu s osobama s invaliditetom*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
13. Leutar, Z.; Buljevac, M. (2020) *Osobe s invaliditetom u društvu*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.

14. Maleš, D.; Milanović, M.; Stričević, I. (2003) *Živjeti i učiti prava: Odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo.
15. Nacionalna strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. godine, NN 13/2003. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_01_13_159.html
16. Pivac, J. (1995) *Škola u svijetu promjena*. Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
17. Rismondo, M. (2003) *Invalidnost i invaliditet: definiranje sličnosti i razlike*. Mirovinsko osiguranje, 1, 3/4, 72-79.
18. Stančić, Z., Kiš-Glavaš, L. i Igrić, L.J. (2001), Stavovi učitelja prema poučavanju kao determinanta njihove spremnosti za dodatno stručno usavršavanje. Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, Vol 37, br. 2: 143-152. URL: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unizd:145>
19. World Health Organization. URL: https://www.who.int/health-topics/disability#tab=tab_1
20. Zakon o Hrvatskom registru osoba s invaliditetom, NN 64/2001. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_07_64_1049.html
21. Zakon o potvrđivanju konvencije o pravima osoba s invaliditetom i fakultativnog protokola uz konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, NN 6/2007. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_06_6_80.html
22. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, NN 142/2002; NN 33/2005. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_12_157_3292.html
23. Zovko, G. (1999) *Invalidi i društvo*. Revija za socijalnu politiku, 6 (2), 105-117.
24. Zrilić, S. (2013) *Djeca s posebnim potrebama u vrtiću i nižim razredima osnovne škole - Priručnik za roditelje, odgojitelje i učitelje*. Zadar: Sveučilište u Zadru.

7. POPIS TABLICA

Tablica 1. prikaz deskriptivnih podataka vezanih uz spol ispitanika (N=103)

Tablica 2. prikaz deskriptivnih podataka vezanih uz dob ispitanika (N=103)

Tablica 3. prikaz deskriptivnih podataka vezanih uz broj godina radnog iskustva ispitanika u osnovnoškolskom obrazovanju (N=103)

Tablica 4. prikaz deskriptivnih podataka Likertove skale (N=103)

Tablica 5. prikaz odgovora ispitanika na pitanje: Jeste li se u svom radu susreli s učenicima s invaliditetom?

Tablica 6. prikaz odgovora ispitanika na tvrdnju: Škola u kojoj radim ima poseban prilaz za osobe s invaliditetom.

Tablica 7. prikaz rezultata mišljenja učitelja o položaju učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na spol ispitanika

Tablica 8. prikaz rezultata mišljenja učitelja o položaju učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na dob ispitanika

Tablica 9. prikaz rezultata mišljenja učitelja o položaju učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju s obzirom na dob ispitanika

8. PRILOZI

Prilog 1. anketni upitnik

POLOŽAJ UČENIKA S INVALIDITETOM U OSNOVNOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU NA PODRUČJU KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKE ŽUPANIJE

B I U ↻ ✕

Poštovani učitelji i učiteljice,

Obraćam Vam se sa zamolbom da popunite ovaj upitnik koji je napravljen za potrebe izrade završnog rada na temu: *Položaj učenika s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju na području Koprivničko-križevačke županije.*

Popunjavanjem upitnika dajete svoju suglasnost za sudjelovanje u istraživanju.
Ispunjavanje upitnika je u potpunosti dobrovoljno i anonimno.

Ovdje nema točnih i netočnih odgovora! Važno je da odgovorite na sva pitanja.
Molim Vas pažljivo pročitajte svako pitanje te na njega iskreno odgovorite.

Dobiveni rezultati koristit će se isključivo u istraživačke svrhe izrade završnog rada!

SPOL *

- ženski
- muški

BROJ GODINA *

- 20-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- više od 60

BROJ GODINA RADNOG ISKUSTVA U OSNOVNOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU *

- 1-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21-25
- 26-30
- 31-35
- više od 35

Jeste li se u svom radu susreli s učenicima s invaliditetom? *

- da
- ne

Škola u kojoj radim ima poseban prilaz za osobe s invaliditetom. *

- da
- ne

Molim Vas da pažljivo pročitate sljedeće tvrdnje te procijenite u kojoj se mjeri odnose na Vas.

1- u potpunosti se ne slažem

2- ne slažem se

3- neodlučan

4- slažem se

5- u potpunosti se slažem

1. Osobe s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju su marginalizirane. *

u potpunosti se ne slažem 1 2 3 4 5 u potpunosti se slažem

2. U obrazovanju se ne radi razlika između učenika s invaliditetom i ostalih učenika. *

u potpunosti se ne slažem 1 2 3 4 5 u potpunosti se slažem

3. U školi se premalo govori o osobama s invaliditetom. *

u potpunosti se ne slažem 1 2 3 4 5 u potpunosti se slažem

4. Smatram da, ukoliko bi se više razgovaralo s učenicima tko su osobe s invaliditetom, da bi ih učenici bolje razumjeli. *

	1	2	3	4	5	
u potpunosti se ne slažem	☐	☐	☐	☐	☐	u potpunosti se slažem

5. Smatram da učenici prihvaćaju osobe s invaliditetom. *

	1	2	3	4	5	
u potpunosti se ne slažem	☐	☐	☐	☐	☐	u potpunosti se slažem

6. Smatram da učenici razumiju osobe s invaliditetom. *

	1	2	3	4	5	
u potpunosti se ne slažem	☐	☐	☐	☐	☐	u potpunosti se slažem

7. Smatram da su učionice dovoljno opremljene za rad s osobama s invaliditetom. *

	1	2	3	4	5	
u potpunosti se ne slažem	☐	☐	☐	☐	☐	u potpunosti se slažem

8. Smatram da škola u kojoj radim ima mogućnost prostorne prilagodbe za osobe s invaliditetom. *

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

9. Smatram da sam spreman za rad s osobama s invaliditetom. *

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

10. Smatram da sam dovoljno kompetentan za rad s osobama s invaliditetom. *

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

11. Spreman sam pohađati dodatne edukacije za rad s osobama s invaliditetom ukoliko bi bile besplatne. *

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

12. Spreman sam pohađati dodatne edukacije za rad s osobama s invaliditetom u svom trošku. *

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

13. Smatram da je rad s osobama s invaliditetom izazov. *

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, **Damir Remenar**, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog/diplomskog rada pod naslovom: **Položaj i potrebe osoba s invaliditetom u osnovnoškolskom obrazovanju na području Koprivničko-križevačke županije** te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 10. 9. 2024.

Potpis studenta

Damenar Damir